

policijska oblast. Nadalje se naroča policijskim oblastim, da naj strogo pazijo na to, ali taka mladina kupuje cigarete in jih kadil. Prodaja cigaret in alkoholnih pijač taki mladini je prepovedana in tudi bivanje v gostilnah in kavarnah. Da se prepreči mladini nabava cigaret, se ne smejo nikjer nameščati avtomati za tobak in cigarete. Kdor prekrši to zapoved, se kaznuje z ječo do enega leta, upošteva se okolnosti pa v zapor ali denarno globo do 1500 mark. Enake kazni zadenejo tistega, ki bi po svoji lastni krivdi ne pazil na podrejeno si mladino, da bi ne izpolnjevala tega ukaza.

Objavljajoč ta strogi, a potrebni ukaz v varstvo mladine, dostavlja »Edinost«: »Tako torej na Nemškem. Vprašamo le tako mimogrede, ali ne bi bil kak podoben ukaz več kot primeren tudi pri nas in še prav posebno v Trstu? Ali ne vidimo tu, kako se mladina obeh spolov, in to ne samo ona od 14. do 18. leta, potika in potepa brez smotra po tržaških ulicah podnevi in ponoči, temveč tudi mladina obojega spola pod 14. letom starosti? Ali ne vidimo skoraj na vsak korak na ulici frkolinov s cigareto v ustih, frkolinov, ki sicer nimajo morda niti koščka polente v želodcu, ki prodajajo skoraj še platno, a cigareta mora biti? Ali ne vidimo v večernih urah raznih javnih lokalov nabito polnih take mladine, o kakršni govori zgoraj omenjeni odlok nemškega generala, mladine obeh spolov, ki ne molijo ravno rožnega venca med seboj? Ali ne vidimo — ne, rajši ne glejmo, ker bi videli preveč! Ali bi potemtakem ne bilo dobro, da bi tudi v Trstu posneli Kasselkega poveljnika, generala pl. Hargwitza?«

Mi pa pravimo: Žal, da nima v teh hudih, grozljivih časih tako pokvarjene mladine samo Kasl in Trst, ampak je nemoralnost in popačenost svoje grozovite mreže razpredla po vseh večjih in — stokrat žal! — tudi po manjših krajih! Kuga demoralizacije se širi. Celo spolne bolezni se pasejo po krvi in mozgu obojega spola! To je pač ena najgroznejših posledic sedanjega vlahnega časa! Radikalna in brezobzirna odpora je nujno potrebna!

Posebno šola, učitelji in učiteljice imajo najnujnejšo in najsvetejšo nalogo in dolžnost, da z besedo in še bolj z lastnim zgledom dvigajo javno moralo iz propasti ter svetijo kakor luč kreposti in čednosti na čelu zastrupljajoče se javnosti!

Kar je šola gradila s trudom dolga leta, to naj bi bilo sedaj vse uničeno? Ne, to se ne sme zgoditi! Pazite na otroke, oklepajte se jih z ljubeznijo! Groza izpreleta človeka, če pomisli, kako bo bodoče življenje onih, ki se sedaj napajajo s strupom, ki razjeda dušo in telo! Pomislimo, da smo učitelji in učiteljice ljudstva, ljudski učitelji in učiteljice, ki ne smemo v teh strašnih časih pozabiti svojega ljudstva!

Vemo, da vsi, ki so pripadniki našega stanu iz ljubezni do njega in do mladine, branijo sedaj javno moralo in dostojanstvo človečanstva z vsemi dopustnimi sredstvi — tudi z lastnim življenjem, saj je zgled najjačje vzgojno sredstvo! Vendar smatra učiteljstvo za svojo dolžnost, da kaže javno in glasno na to globoko rano, pričakujoč nujne pomoči pri nje zdravljenju!

Novo življenje.

V 3. številki »Zadruga« čitamo pod gorenjim naslovom izboren članek izpod peresa dr. Božiča, ki ga zaradi njegove jedrovitosti in aktualnosti ne smemo prezreti. Na uresničenju tega, o čemer govori dr. Božič, pripade učiteljstvu velika, da, glavna naloga!

Članek se glasi: Svetovna vojna ima kot gospodarsko posledico tudi učinek, da nas neprosto-voljno navaja k treznemu, varčnemu in preprostemu življenju. Ljudje, ki bi si lahko marsikaj privoščili, tega storiti ne morejo, ker nedostaja blaga. Drugi bi si marsikaj radi privoščili, pa jim manjka denarja. Tretji zopet so taki, ki uvidevajo resnost časa ter si prostovoljno pritr-gajo pri obleki, razkošni hrani itd. ter opuščajo razne razvade iz mirnih časov.

V svetovni vojni se je uničilo mnogo blaga, potrošilo silno mnogo denarja. Res je sicer, da vsaka vojna ustvarja vrednosti; ravno tako je pa tudi resnica, da vsaka vojna več vrednosti uniči, kakor ustvari. Železna industrija, sploh industrije, ki delajo za vojne svrhe, zaslužijo v vojnem času ogromne vsote. — Druge industrije, ki vojnih dobav nimajo, pa so morale zaradi manjkanja sirovin, zaradi nedostajanja delavnih moči in iz raznih drugih vzrokov obrat ustaviti, stroji počivajo v tvornicah in obratu naložen kapital se ne obrestuje, tvorničar z družino, boljši de-

lavci in uradniki, na katerih delo po vojni je tvornica navezana, dobijo v mnogih slučajih plače naprej, obresti od najetih posojil zapadajo itd. Mnogo tvornice je bilo zaradi vojne porušenih, popolnoma opustošenih ali deloma poškodovanih. Celine kmetije, trgi in mesta so izginili s površja zemlje, v obsežnih pokrajinah je videti samo razvaline in poteptano zemljo.

Te uničene vrednosti bo treba po vojni nadomestiti z novimi, kmetiške domove, vasi, trge in mesta bo treba pozidati, zemljo zopet obdelati, porablene sirovine nabaviti, stroje spraviti v tek itd. Za te namene se bo rabilo milijone in milijone.

Kako jih dobiti? O tem vprašanju si belijo glave državni vojskujoči državi že precej časa. Že v času vojne je treba misliti na čase po sklepu mira, na potrebe, ki bodo s sklepom mira brezdvomno nastale.

Gotovo je, da bo k ozdravljenju našega gospodarstva mnogo pripomoglo to, kako si bomo uredili naše življenje. S skromnim življenjem, z opuščanjem raznih navad, z omejenjem lišpa, z utesenjem izdatkov zgolj na res potrebne stvari se bo dalo v posameznih gospodarstvih in s tem v celoti jako mnogo doseči. Pridnost, treznost in varčnost, te čednosti so bile do sedaj še vedno edine rešiteljice iz slabih gospodarskih razmer. — Priden, trezen, varčen in delaven mož se bo zopet gospodarsko povzdignil, lahko miselni zapravljivec pa pojde v nič in izgubi še ono, kar je vojna pustila.

Angleški časopis »Daily News« razvija za Angleško program za novo življenje in pravi: »Za ureditev denarnih razmer našega naroda so upoštevati predvsem tri točke: 1. Izdatki za udobnost in potratnost, luksuz, razsipavati vsote, ki bi se jih dalo uporabiti za vojno. 2. Izdatki, ki so v zvezi ne le z finančno lahkomišelnostjo, ampak z razpršenjem sil, brezposelnostjo in porabo energije in moči. 3. Izdatki, ki služijo za pokritje razvad, ki škodujejo narodu. — Zadnja točka je najhujša, najrazširjenjša in najnevarnejša. Resnici na ljubo se ne sme utajiti, da je sedaj v vojni silno velika uporaba alkoholnih pijač zločin na narodu. Pijani moški in ženske, kakor se jih mnogokrat na ulici vidi — to je škandal posebne vrste. In vendar srečamo na Angleškem dan na dan pijance obeh spolov. Ako bi se nam posrečilo, pijančevanje popolnoma zatreti, bi na eni strani prihranili milijone, na drugi strani bi se dale mnoge neuporabljene moči koristno uporabiti. Dolžnost najnujnejše vrste je ta, pripraviti k preprostemu življenju vse one ljudi, ki se sedaj vda-jajo potratnost. Teh ljudi ni malo. Ti ljudje naj že vendar enkrat uvidijo, da se nahajamo v vojni. Slabi zgledi bodo v oči. V mestih in po deželah je videti avtomobile zasebnikov, ki se vozijo samo iz udobnosti in za zabavo... Ako hočemo ubrati pot varčnosti, moramo seveda odložiti veliko številno družabnih navad in razvad. Ne gre, da se eni žrtvujejo na bojnem polju, medtem ko drugi doma pasejo svoje telo. Nepotrebni obilici v obleki in jedi in razsipnosti se mora napraviti enkrat za vselej konec.«

Tem jako umestnim besedam angleškega časopisa, ki veljajo za čas vojne in za čas miru po vojni, imam dodati to-le: Razsipnost in razkošnost sta se vgnezdili tudi v naš narod, in sicer v vse sloje našega naroda od najnižjega do najvišjega. Splošna nezadovoljnost z lastnim stanjem, mržnja proti delu, letanje za udobnimi, brezdelnimi družbami in visokimi plačami, raznovestnost in gizdavost v obleki, nezmernost v jedi in pijači, pohajanje po zabavah, sploh življenje čez mero in čez razmere je spravilo cele sloje, stotine in tisoče v prezadolženost in siromaštvo. Ljudje so videli in vidijo v kulturi le zunanji lišp, lepo obleko, fina jedila, udobno življenje, pozabili so pa in pozabijo, da kultura ne obstoji samo v rafiniranosti uživanja, ampak v omikanosti, srčni izobrazbi, pravilnosti, treznosti, delavnosti in v stremljenju po izpopolnitvi samega sebe in naroda.

Nočem govoriti proti temu, da bi si ne napravljali življenja lajšega in udobnejšega. Nasprotno je to naša dolžnost. To stremljenje pa mora ostati bolj postranski, ne sme pa postati glavni smoter našega življenja. Glavni smoter našega življenja je in mora ostati ta, da izpolnjujemo svoje dolžnosti kot člani rodovine, naroda, človeške družbe, da izpolnjujemo dolžnosti, ki nam jih nalaga naš poklic, sloj, v katerem živimo, in narod, h kateremu pripadamo. Mnenje, da je človek samo za to ustvarjen in samo za to živi, da se njemu samemu dobro godi, in če pri tem ves svet in vsi drugi poginejo, golo egoistično naziranje o človeškem bitju in poklicu mora, kjer se je ukoreninilo, izginiti.

V gospodarskem oziru ima stremljenje po treznosti in varčnosti celih slojev in narodov velikanski pomen. Trezni in varčni ljudje so podjetni, se gospodarsko okrepijo, ustvarijo sebi in potomcem sigurno in trajno eksistenco. Narod treznih, varčnih in podjetnih ljudi je in bo obenem gospodarsko močan narod, ki nekaj pomeni in ki se ga mora upoštevati.

V združništvu ima stremljenje po treznosti, varčnosti, podjetnosti in pridnosti pomen v tem oziru, da lahko mirno trdimo: Le tam, kjer so te čednosti doma, uspevajo zadruga.

Posebno slovenskemu narodu bi želel, da se v njem te čednosti razširijo. Pijančevanje, ki je razširjeno posebno v vinorodnih krajih, požre vsako leto milijone. Kako bi jih rabili na vseh koncih in krajih, posebno pa v kmetijstvu te milijone! Koliko dobrega bi se lahko z zapravljenim denarjem storilo, kako gospodarstvo povzdignilo, koliko dolgov poplačalo!

Poudarjam: nočem med Slovenci zelotov, nočem potuhnencev, ne pridigujem popolne abstinence in ne samotarstva, nisem proti udobnosti v stanovanjih, lepi, čedni obleki, čednemu obnašanju. Proti razuzdanosti v občevanju, proti gizdavosti in nečimurnosti, proti pijančevanju in zapravljanju, proti brezdelnosti in parasitstvu naj velja boj vseh dobromiselnih in za ljudski in narodni blagor in napredek vnetih ljudi posebno v sedanjem resnem času in v času našega preporeda po vojni!

Malo nas je, vsak je potreben. Z novim življenjem naprimo vse sile, da ohranimo sebe in narod!

Bodočnost človeštva.

Iz predavanja Lidije Gustave Heymannove v ogrskem ženskem komiteju »Svetovne mirovne zveze« v Budimpešti.

Misli in čuvstva ves čas od početka vojne.

Eno leto vojne je poteklo; neizrečno veliko so morale prebiti in pretrpeti žene. — Žene, ki v svetovni zgodovini niso imele ničesar odločevati, so bile v kljub temu takoj pripravljene, lajšati trpljenje in bedo, ki ju je povzročila vojna. — Videti je bilo stare žene, ki so namesto sinov, mlade žene, ki so namesto mož delale in nadomeščale očete. — Vse polje je bilo obdelano od žen. Velika podjetja, ki so doslej odklanjala žensko delo, so mogla le s pomočjo ženskega dela dalje obratovati.

Dokaz svoje sposobnosti so žene doprinesle, ali niso se mogle pospeti na enostranski nacionalizem. V začetku vojne so bile žene, ki so svoje nedorasle sinove podžigale, da so šli v boj; ki so obžalovale, da nimajo več sinov, da bi jih mogle žrtvovati domovini. Toda nasproti tem so bile že takoj v početku vojne žene, ki jim njih blažje čuvstvo ni dovolilo sodelovati na splošnem sovraštvu.

Klic po pomoči!¹

Pod tem naslovom je v zadnji številki »Učit. Tov.« tovariš St. I slikal bedo goriskega ljudskega učiteljstva in penzionistov posebe. Toda tovariši na Goriškem, posebno mi penzionisti na Kranjskem, smo prava Parija med učiteljstvom. Kako strašna beda vlada med nami, o tem je pisal z nami sočuvstvujoče »Slovenski Narod«, priobčivši dne 28. januarja t. l. sledečo notico:

Beda med učitelji-penzionisti.² Neverjetno, kaka beda vlada v sedanjem vojnem času med učitelji-penzionisti na Kranjskem! Večina njih je zadolženih in s svojimi mesečnimi obremenjenimi prejemki absolutno ne morejo izhajati. Vrhutega si morajo še pretirano drago stanarino plačevati s a m i, kar je velika krivica. Kredita nikjer nič, cene živilom pa bajno visoke — da ne rabim trpkajšega izraza. Zadnji čas je, da se tem siromakom, ki so svoje moči izčrpali v težavnem kulturnem delu, priskoči na pomoč z izdatno denarno podporo. To zahtevata čast in človekoljubje v deželi!

K tej notici se usojam poslati vam dodatek. Najprej bi omenil, da bi se število penzionistov lahko skrčilo s tem, da ne bi pošiljali v pokoj oseb, ki so čvrste in čite in predpisanih službenih let še niso dovršile. Kapricam kogarkoli, ki bi predlagal tega in onega tovariša iz žaljenega samoljubja ali iz kakega drugega netehtnega vzroka v penzijo, bi se treba z vsi energijo postaviti po robu! Če so razni neizprašani, neučiteljski činitelji dobri za učiteljevanje, mislim, da bi se lahko pridržali tudi strokovno izobraženi možje.

Toliko le mimogrede. — Zdaj pa povem, da je stanje penzionistov med učiteljstvom na Kranjskem uprav — **obupno!** Poznam tovariše, ki so v pravem pomenu besede **beračili** za kosce kruha med kmeti. A niso ga dobili niti za denar! Poznam tovariša, ki je prosil imovito posestnico, naj mu proti plačilu speče hlebček kruha, ko bo pekla kruh tudi zase. Odgovor je bil: **»Ne! Bojim se, da nam bo zmanjkalo moka!«** — In tako ne le da ne dobiš kruha, istotako ne zabele, ne cukra, ne sploh drugih živil niti z zlatim denarjem!

In tako navijajo cene celo bornim učiteljem, ki se jim imajo zahvaliti za toliko dobrot! Poznam upokojeno učiteljico, odlično po duhu in srcu. Zaradi nesrečnih okoliščin je prišla ob vse: prodano ji je bilo celo pohištvo itd. Primorana je stanovati pri stranki, ki ji daje meblirano sobo, seveda proti visoki najemnini. Moža ima bolnega na fronti. Dva otročiča zdihujeta z materjo vred lakote in mraza v tesni sobici. Čez nekaj mesecev pa ima pričakovati pomnožek v rodovini. In vendar je hotela brezsrčna lastnica vreči te uboge ljudi na cesto. Slični slučaj se je dogodil učiteljskemu penzionistu, osivelemu delavcu na polju narodove prosvete. Za staro, mokrotno, napol podrto stanovanje mora plačevati v borni slovenski vasi letnih 224 K (reci in piši: dvestoštiriindvajset kron!). A ker se je usojal povedati v brk nekaj resnic svojemu odiruštemu gospodarju, mu je, kakor v gornjem slučaju, sredi zime odpovedal stano-

¹ Glej tudi naš današnji uvodnik!
Ured.